

ESPADALER, Anton Maria: *Obra Completa. Ramon Vidal de Besalú*, Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona, 2018.

MARIONA VIÑOLAS I SOLÉS

Universitat de Girona

marionvinolas@gmail.com

No és tasca menor la que abasta Anton Maria Espadaler en la publicació de l'obra completa de Ramon Vidal de Besalú, tenint en compte que part del seu corpus ha estat poc difós i encara amb moltes llacunes sobre la seva persona. L'activitat literària de Ramon Vidal de Besalú es vincula amb la cort d'Hug de Mataplana —descrita amb tot luxe de detalls a *So fo e'l temps*—, amb la d'Alfons I el Cast —com ja ho recollien els estudis d'AURELL (1981), ASPERTI (1999), o el propi ESPADALER (2001)— i, sobretot, amb la de Pere I el Catòlic, ja que la majoria de dates del conjunt del seu corpus coincideixen amb aquest darrer regnat.

L'edició d'Espadaler es divideix en tres apartats: el primer recull tota l'obra narrativa de Ramon Vidal —*Abrils issia*, *So fo e'l temps* i *Castia gilós*—; la segona recull la primera gramàtica d'una llengua romànica —*Razos de trobar*— i la tercera inclou les poesies d'atribució dubtosa —*Belh m'es*, *Entre'l taur e'l doble signe* i *Plazens plasers*. Cadascun d'aquests apartats s'inicia amb un estudi crític de palesa intenció historicista i d'anàlisi literària que emmarca les composicions que seran analitzades; d'aquesta manera es dibuixa l'univers mental i social del trobador, però també dels regnats als quals s'inscriu i fa referència la seva obra. Al nostre entendre, un dels valors afegits de la present edició és que ofereix un estat de la qüestió que té en compte els estudis —tant filològics com històrics— que destaquen la figura de Ramon Vidal de Besalú. L'anàlisi literària, en aquest cas, per la complexitat del moment històric, requereix d'un coixí de dades i fets històrics per tal d'establir un discurs complet. En aquest sentit, Espadaler no només inicia un «diàleg» amb els erudits que han estudiat la figura de Ramon Vidal prèviament, sinó també amb tots aquells trobadors contemporanis, que permeten corroborar totes aquelles dades que ja són correctes en moltes ocasions, però en tantes d'altres, que permetran afinar cronologies i reflexionar sobre el paisatge trobadoresc, que abasta aspectes que van des de la literatura i l'ensenyament, fins a la sociologia i la política.

La primera de les tres seccions d'aquest volum, com hem dit, l'ocupa la narrativa. La introducció, titulada «El món d'ahir, segons Ramon Vidal», presenta el primer dels textos narratius, *Abrils issia*; en aquest punt es crea un mapa de corts i personatges perfectament identificables i que permeten descriure la composició amb tot detall. «L'obediència deguda» és la prèvia a *So fo e'l temps*, que Espadaler ubica en temps intern i extern de redacció «anterior al període més tens que precedí la batalla de Muret». En aquest apartat cal tenir molt en compte l'anàlisi que es deriva dels conceptes de «servir» i «estimar», en tant que conceptes vinculants i vinculats a la lírica trobadoresca, i el paper que hi juga la dona —sobre aquesta

qüestió, Espadaler ahludeix l'estudi d'ARCHER & RIQUER (1998). El *Castia gilós*: la història d'un drama conjugal, amb adulteris de per mig, tanca l'apartat de narrativa amb un estudi previ que porta per títol «L'amonestament als gelosos». Partint de l'esquelet narratiu —amb una anàlisi detallada del gènere— i la complexitat narrativa, Espadaler ofereix un discurs sobre la identitat d'aquest text com a possible *fabliau* i perfila els arquetips de comportament dels implicats en el triangle amorós.

El segon apartat d'aquesta edició es reserva per a l'obra «estrella» de Ramon Vidal de Besalú, les *Razos de trobar*. Moltes de les idees que es perfilen en aquest punt les podem visitar en l'article que el propi Espadaler publicava l'any 2015 i en el qual feia una recapitulació de totes aquelles opinions recollides sobre el text, analitzava l'obra com a contrapunt d'aquelles de Jofre de Foixà o Uc Faidit i s'atenia als motius d'èxit i popularitat de la dita obra. Espadaler (2018: 367) parteix de la idea que «cantar és font de plaer [...], però sobretot preserva el passat, educa i transmet valors», i aquest és el valor primordial de les *Razos*, el que fa que s'elimini el concepte dels «*happy few* dotats de subtilesa» (2018: 357). La constatació de la universalitat del cant i, alhora, d'una tradició lírica en llengua vulgar nascuda a Occitània són les premisses per a l'èxit d'aquesta primera gramàtica en llengua romànica.

Finalment, si bé l'obra de FIELD (1989-1991) quedava òrfena quant a les composicions líriques de Ramon Vidal de Besalú —i això ho feia notar TAVANI (1995), Espadaler sí que les hi inclou, malgrat sigui en l'apartat de composicions d'atribució dubtosa. Dues composicions presenten un dubte raonable quant a l'autoria: *Belh m'es*, que s'ha transmès pels manuscrits C i E, ambdós de mà occitana —el primer donant l'autoria a Ramon Vidal i, el segon, a Arnaut de Tintinhac—, i *Entre'l taur e'l doble signe*, transmès pels manuscrits C i K —el primer donant l'autoria a Ramon Vidal i el segon a Arnaut Daniel. No es presenta de manera tan senzilla, però, el dubte amb la darrera de les composicions líriques, *Plazens plazers*, transmesa pel manuscrit 239 de la Biblioteca de Catalunya, el qual conté un conjunt de tractats de gramàtica i versificació. L'evidència més clara és que les *Razos* venien seguides per aquests versos, que no s'han conservat en cap altre manuscrit; en qualsevol cas, Espadaler fa esment dels dubtes que manifestaven MARSHALL (1972) o ASPERTI (1995), i presenta diverses opcions com, per exemple, la que oferia RIQUER (1964) —que sí consirava que era obra de Ramon Vidal— o la seva pròpia, analitzant la trajectòria de les danses i el conreu d'aquest gènere a Catalunya.

El lector trobarà en aquesta edició d'Espadaler un treball complet, desenvolupat i actualitzat de l'obra de Ramon Vidal de Besalú. L'estructura i el contingut —sovint feixuc per les velleïtats polítiques o contingències socials que s'hi descriuen— es vesteixen de tal manera —àgil i amena— que l'edició pot ser útil tant per al filòleg com per a un lector espontani. La mirada acurada que ofereix Anton Maria Espadaler, esbossant no tan sols el panorama històric que emmarca el corpus de Ramon Vidal, sinó també, el panorama literari, fan d'aquest estudi una

eina que aporta llum sobre el moment fundacional de la narrativa occitana i catalana i de l'arrelament de la cultura trobadoresca. El diàleg que entaula Espadaler amb tots els estudis previs i que confegeixen un coixí per a la present edició es tradueix en una bibliografia final precisa i detallada que compta amb monografies, edicions de trobadors, estudis historiogràfics i tractats de gramàtica, entre d'altres.

BIBLIOGRAFIA

- ARCHER & RIQUER (1998): Robert Archer i Isabel de Riquer, *Contra las mujeres: poemas medievales de rechazo y vituperio*, Barcelona: Quaderns Crema.
- ASPERTI (1999): Stefano Asperti, «I trovatori e la corona d'Aragona. Riflessioni per una cronologia di riferimento», *Mot so razo*, 1, ps. 12-31.
- AURELL (1981): Martí Aurell, «Les troubadours et le pouvoir royal: l'exemple d'Alphonse Ier (1162-1196)», *Revue des langues romanes*, 85, ps. 53-67.
- ESPADALER (2001): Anton Maria Espadaler, «La Catalogna dei re», *Lo spazio letterario del Medioevo*, 2, ps. 873-933.
- (2015): «Les Razos de trobar de Ramon Vidal: una gramàtica per al cant», *Magnificat Cultura i Literatura Medievals*, 2, ps. 149-158.
- FIELD (1989-1991): Hugh Field (ed.), *Ramon Vidal de Besalú, Obra poètica*, 2 vols., Barcelona: Curial.
- MARSHALL (1972): John H. Marshall, *The Razos de trobar of Raimon Vidal and associated texts*, Londres: OUP.
- TAVANI (2001): Giuseppe Tavani, «Ramon Vidal de Besalú, Obra poètica», *Cahiers de civilisation médiévale*, 151 (juliol-setembre 1995), ps. 283-285.

LLULL, Ramon: *Romance of Evast and Blaquerna, translation and notes*, Robert D. Hughes (trad.), Albert Soler and Joan Santanach (introduction), Barcelona, Woodbridge: Barcino, Tamesis, 2016; «Series B: TEXTOS» 60.

BLAKE GUTT

University of Michigan
 bgutt@umich.edu

The Majorcan theologian, philosopher, poet and mystic Ramon Llull (c. 1232 - c. 1316) is an engrossing figure. When I first expressed interest in investigating his vast oeuvre, a medieval Catalan philologist friend mentioned —perhaps it was a warning— that she knew scholars who had begun by researching a single article on Llull and ended up dedicating the rest of their life's work to him. Throughout his prodigious output (over 260 separate extant works on topics ranging from medicine to theology, and from proverbs to logic), Llull's magnetism derives